Citace záznamu

Veronika Řezníčková, Dům pánů z Lipé (Schwanzův dům) - Brno, přízemí, místnost 5, *Renesanční a manýristické štukatérství v Čechách a na Moravě* (online databáze), https://stuky.upce.cz/node/901, vyhledáno 29. 3. 2024.

Brno, Schwanzův dům (Dům pánů z Lipé), pohled na arkádové ochozy (Lucia Krajčírová, 2019)

Dům pánů z Lipé (Schwanzův dům) - Brno, přízemí, místnost 5

Číslo záznamu: 901

Bližší určení díla: Geometrické štukatury

Památkově chráněno, č. úskp: 26375/7-157

Umístění: Klenby místností přízemí a prvního patra.

Datace: 90. léta 16. století

Anotace

Dům nechal postavit nejzámožnější brněnský měšťan té doby Kryštof Schwanz z Retzu v letech 1590–1596. Tímto úkolem pověřil stavitele Antonia Gabriho a sochaře Giorgia Gialdiho. V interiérech se nachází celkem dvanáct prostor s geometrickými štukaturami (šest v přízemí a šest v prvním patře). Jedná se převážně o vpadlé výplně s motivy karetních symbolů, jako jsou koule, srdce, kříže, piky a káry, které se uplatňovaly i na dalších stavbách spjatých s Gabrim. Klenby jsou novodobě omítnuty.

Abstract

Kryštof Schwanz of Retz, the wealthiest Brno burgher in his time, had the house built in 1590–1596; the task was assigned to architect Antonio Gabri and sculptor Giorgio Gialdi. There are twelve rooms with geometric stucco in total (six on the ground floor and six on the first floor). Most of the stucco decoration consists of sunken panels with card symbols – bells, hearts, clubs, spades and diamonds – which can be found in other buildings connected with Gabri as well. The vaults have modern plaster.

Kraj	**Okres**	**Obec**	**Katastr**
Jihomoravský kraj	Brno-město (okres)	Brno	Město Brno

Ulice, čp. / č. o.	**GPS**
Náměstí Svobody 86/17	49.1942285, 16.6081721

Technika štuku	**Materiálová skladba**	**Povrchové úpravy**	**Původnost**
vpadlé výplně		monochromie (stávající stav)	Původní stav s druhotnými zásahy

Uměleckohistorický popis

Schwanzův dům (známý jako Dům pánů z Lipé) na dnešním náměstí Svobody vznikl na místě starší gotické stavby, kterou roku 1587 odkoupil Kryštof Schwanz z Retzu, nejzámožnější brněnský měšťan té doby, jenž nechal původní budovu zbořit a pověřil Antonia Gabriho, aby na jejím místě vystavěl nový městský palác (Zapletal 1939, s. 15). Plán práce měl hotov už v roce 1589, ale kvůli pracovní vytíženosti Jiřího Gialdiho, autora sochařské výzdoby paláce, byla stavba dokončena až roku 1596 (Zapletal 1939, s. 21, 26). Schwanz zde do roku 1603 provozoval velkoobchod s vínem, kramářství a směnárnu. Dům pak vystřídal řadu majitelů, mezi nimi byl např. i Hanuš Petřvaldský z Petřvaldu. Palác prošel mnohými úpravami, z nichž snad největší zásah narušující autenticitu památky inicioval Brnosvaz, když v letech 1931–1936 nechal provést celkovou rekonstrukci. Původně třípatrový palác na půdorysu úzkého obdélníku byl orientován směrem do náměstí a uvnitř měl dvoukřídlý ochoz obklopující přízemí a první patro. V těchto dvou podlažích se také nachází dohromady dvanáct prostor s geometrickými štukaturami (šest v přízemí a šest v prvním patře) – jde převážně o vpadlé výplně s motivy karetních symbolů, jako jsou koule, srdce, kříže, piky a káry.
Poslední místnost v přízemí jižního křídla zdobená štuky je menších rozměrů, zdobí ji vpadlé zrcadlo s lištami a trojicemi kosodélníků v rozích, zřejmě v ní byla dodatečně zřízena černá kuchyně (Černoušková 2000, s. 55). Kombinací jednoduchých geometrických tvarů, jako jsou čtverce, kruhy či srdce, lze tyto klenební vzorce přirovnat k výzdobě zámeckých sálů v Dolních Kounicích, Moravci a zejm. v Bučovicích. Ve východním křídle bučovického zámku se nachází štukatury analogické jak svými obrazci, tak i provedením. Přímou souvislost mezi oběma objekty naznačují také rodinné vazby stavitelů – starším bratrem Antonia Gabriho byl Pietro Gabri, mistr podílející se na výstavbě bučovického zámku. Dílem Antonia byla navíc i jezuitská kolej v Brně, kde se původně nacházely víceméně stejné štukatury jako ve Schwanzově domě [srov. Hana Jordánková (ed.), *Jezuité a Brno: sociální a kulturní interakce koleje a města (1578–1773)*, Brno 2013, s. 269–273]. O něco starší variaci na pikové motivy, z doby kolem roku 1570, pak najdeme také v horní síni vyškovské radnice.

Historické zásahy / opravy

V rámci rekonstrukce v letech 1931–1936 došlo k přeštukování kleneb.

Literatura

Jiří Kroupa, *Dějiny Brna 7. Uměleckohistorické památky: historické jádro*, Brno 2015, s. 566–567.
Bohumil Samek, *Umělecké památky Moravy a Slezska 1 [A/I]*, Praha 1994, s. 146–147.
František Zapletal, *Družstevní dům v Brně (bývalý palác pánů z Lipé),* Brno 1939.

Prameny

Dagmar Černoušková, *Dům pánů z Lipé – Schwanzův palác na nám. Svobody č. 17 v Brně. Stavebněhistorický průzkum I.*, Brno 2000.

Autoři záznamu

Veronika Řezníčková

Datum poslední změny

26.7.2022

Fotodokumentace současného stavu

Brno, Schwanzův dům, klenba v přízemí (Veronika Řezníčková, 2020)

Brno, Schwanzův dům, detail klenby v přízemí (Lucia Krajčírová, 2019)